

CAPVT VNDECIMVM.

Discipulos suos docet Christus dominicam orationem, & sub similitudine petentis tres panes, modum orandi & impetrandi: Phariseos Beelzebub dæmoniorum eiectionem tribuentes confutat, illorumque reprobationem multis similitudinibus & comparationibus probat, & maledictis, quod prophetas non audierunt, sed plerisque eorum occiderunt.

ET factum est cum esset in quodā loco orans, ut cessauit, dixit vnus ex discipulis eius ad eum: Domine, doce nos orare, sicut docuit Ioannes discipulos suos. Et ait illis: Cum oratis, dicite: † Pater, sanctificetur nomen tuum. Adueniat regnum tuum. Fiat voluntas tua. Panem nostrū quotidianum da nobis hodie. † Et dimitte nobis peccata nostra, siquidem & nos dimittimus omnī debenti nobis. Et ne nos inducas in temptationem.

† Matth. 6. b.

De pœni. di. 3. ca. de quotidiana.

† De pœ. dist. 1. cap. Tres sunt.

Qui dominicam orationem sibi prodesse cupiunt, studeant fieri & esse digni filij cœlestis patris: cuius non sunt digni peccatores, vt infra. 15. Pater peccaui in cœlū & coram te, iam non sum dignus vocari filius tuus. Huius nomen semper sanctum est, vt tamen omnibus innotescat, quotidie oramus. Regnum autem eius precamur in præsentī Ecclesia nobiscum esse per gratiam, vt tandē in cœlesti regnemus per gloriam. Cui panem petimus quotidianum, vt nobis non tribuamus panem quo vescimur, sed domino, qui dixit discipulis suis: Nolite solliciti esse animæ vestræ, quid edatis vel bibatis. Debitoribus autem nostris quomodo dimittendū sit, dictū est Matth. 6. & cætera illic amplius patent.

Et ait ad illos: Quis vestrū habet amicū, & ibit ad illū mediā nocte, & dicit illi: Amice, cōmoda mihi tres panes, quoniam amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod ponam ante illum, & illi deuotus respondens, dicat: Noli mihi molestus esse. Iam ostium clausum est, & pueri mei mecum sunt in cubili, non possum surgere & dare tibi. Et si ille perseverauerit pulsans, dico vobis, & si non dabit illi surgens, eod quod amicus eius sit, propter improbitatem tamen ei surget, & dabit illi quotquot habet necessarios. † Et ego dico vobis.

† Mat. 7. b.

& 27. c. *bis: dabitur vobis: querite, & inuenietis: pulsate,*
 Mar. 11. c. *& aperietur vobis. Omnis enim qui petit, accipit: & qui*
 Ioã. 14. b. *querit, inuenit: & pulsanti aperietur.*

& 16. c. Nota est ad literam hæc parabola. Id autem ea dicere
 Iacob. 1. a. vult Christus, quòd non semper statim Deus petentibus
 nobis, etiam si tandem dare proposuerit, ea concedit que
 petimus, sed nostram perseuerantiã exigit. Quòd si per-
 seuerauerimus orantes, propter improbitatem tamen, id
 est, assiduam & importunam petitionem, non modò
 tres panes illi concedet, sed quotquot etiam habet neces-
 sarios, id est, quotquot sibi vsui sunt necessarij. Pete igitur
 à domino non exigua, sed eximia, regnum cœlorum
 inquam, & necessaria corpori & animæ, & nunquã, si de-
 bite petas, patieris repulsam.

† Matth. 7. b. † *Qui autem ex vobis patrem petit panem, nunquid lapi-
 dem dabit illi? Aut piscem, nunquid pro pisce serpentem da-
 bit illi? Aut si petierit ouum, nunquid porriget illi: scilicet pioniẽ?
 Si ergo vos, cum suis mali, nostris bona data dare filijs ve-
 stris, quanto magis pater vester cœlestis de cœlo dabit spiri-
 tum bonum petentibus se.*

Oportet itaque petentes esse filios, & ideo nihil pete-
 re, nisi quod patrem dare, filios autem accipere deceat.
 Nec tantum bonis temporalibus, sed & spiritualibus in-
 digemus. Ideo si pater temporalis dat bona etiam sibi à
 Deo data petentibus filijs, multo magis Deus illorũ da-
 tor illa dabit petentibus. Sed & bona spiritalia, quorum
 spiritus sanctus est dator præcipuus, & illorũ distributor.

† Matth. 9. d. & 12. c. † *Et erat eiciens demonium, & illud erat mutum. Et cũ
 eiecisset demonium, locutus est mutus: & admirate sunt tur-
 be. † Quidam autem ex eis dixerunt: In Beelzebub prince-
 pe demoniorum eicit demonia. Et alij tentantes, signum de
 celo querebant ab eo. Ipse autem ut vidit cogitationes eor-
 um, dixit eis. † Omne regnum in se diuisum desolabitur, &
 domus supra domum caderet. Si autem & Satanus in seip-
 sum diuisus est, quomodo stabit regnum eius, quia dicitis in
 Beelzebub me eicere demonia: † Si autem in Beelzebub
 ego eicio demonia, filij vestri in quo eiciunt? Ideo ipsi iudi-
 ces vestri erunt. Porro si in digito Dei eicio demonia, pro-
 secto*

Et d̄ peruenit in vos regnum Dei.

Quauis Christi opera admiratione & laude digna essent, à turbis que & ḡt̄ili plebe super prophetarum opera extollerentur, tamen à scribis & Pharisæis, contra cæterorum admirationem, iniuriam calumniamque patiuntur, vt, quid iniuriosius non perpendentes, hæc dæmoni ascriberent. Horum iniuriam & calumniam plurimis rationibus eluit Christus, quæ Matth. 12. nobis sufficere visæ sunt. Præter id quod dicebat Lucas: si in digito Dei eicio dæmonia: Matthæus dixit: si in spiritu Dei, idem est. Quare autem spiritus sanctus dicatur digitus Dei, multi multa ferunt. Mihi videtur non incōgruè intelligi, quòd per brachium potentia designatur, patri autem potentia attribuitur, patrem igitur ipsū brachiū designat. Per manum verò quæ immediatè à brachio manat, videtur intelligi filius, per quem pater operatur, qui immediatè à brachio, id est, à patre procedit. Per digitū ergo non incōgruè spiritus sanctus designatur: quia sicut digitus à brachio non immediatè, sed per manū procedit, ita pater per filium, & filius per spiritum sanctū externa opera facit, vt quemadmodum per digitum faciendā manus indicat, ita per spiritum sanctum faciendā & credendā Christus indicauit. Cū Ioannes dicat: † Cū venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem, & quæ ventura sunt, annuntiabit vobis. Ioannis. 16.

Cū fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea quæ possidet. Si autem fortior eo superueniens vicerit eum, vniuersa eius arma auferet, in quibus confidebat, & spolia eius distribuet † Qui non est mecum, contra me est, & qui non colligit mecum, dispergit.

† Matth.
12. f.

Probare vult hac parabola Christus, se non eiecisse dæmonium in virtute Beelzebub, quia fortis aduersus fortem nihil potest, nisi superior factus alium exarmauerit. Ergo cū Christus dæmonem eiciens vniuersa dæmonis arma abstulerit, vires que eius fregerit, parere eum sibi cogens, manifestum est, quòd non in virtute dæmonis & Beelzebub dæmonium aliud eiecit. Verūm quid est quòd ante Christi aduentum pacificè regnabat in mundo

mundo princeps mundi huius, sed superueniens fortis Christus, contractis eius viribus, spolia eius distribuit, quando ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatē, humanum scilicet genus, quod captiuum tenebat diabolus: dedit dona hominibus, quibus dæmonis virtutibus occurrat. Rursum alio argumento probat in virtute Beelzebub se non eijcere dæmonem. Quia qui non est mecū, contra me est, id est, qui meis operibus non cōsentit, contra me est: diabolus autem illis non consentit, quia homines quos ad vitam æternam reuocare studeo, in æternæ damnationis barathrum studet abducere, & quos morbis infestat, & obsessionibus vexat, ego libero & curo: ergo contra me est, neque mihi aduersum se sui que similes dæmones suppetias ferret. Qui fieri igitur potest, vt auxilio vtar diaboli, qui mecum in cunctis dissidet.

† Matth.
22. f.

† *Cum immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca inaquosa, querens requiem, & non inueniens, dicit: Reuertar in domum meam vnde exiui. Et cum venerit, inuenit eam scopis mundatam. Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus secum, nequiores se. Et ingressi habuunt ibi. Et sunt nouissima hominis illius peiora prioribus.*

Per hominem à quo immundus exierit spiritus, designatur Iudæus, cum ab Abraham accepit circumcisionem, & à Moysē legem, vsque ad Christi aduentum: vt in fine parabolæ Christus concludit apud Matthæum: Sic erit & generationi huic pessima. Similiter & peccator cum per pœnitentiam ad gratiā resurgit, à qua si recidat, præterita imputantur peccata, nō quo ad culpam, sed quo ad ingratitude. Sed & in primis hæreticis, & præcipuè neotericis, qui cum à principio paucorum articulorum non contenti perdidisse fidem, reuersus ad eos immūds spiritus, habitat ibi non tantum cum septē hæresibus Bohemorum & pauperum de Lugduno, verum etiam omnibus à tempore Apostolorum tot concilijs damnatis, & antea Phariseorum, Essæorum, & Sadducæorum reuocatis, vt illorum nouissima non solum peiora prioribus, sed & pessima. Quid enim deterius, quam tandem negare Deum, veluti Athei post Sadducæos.

† Matth.
12. g.

† *Factum est autem cum hæc diceret, extollēs vocem quendam*

dam mulier de turba, dixit illi: Beatus venter qui te portauit, & vbera que suxisti. At ille dixit: Quinimo, Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.

Blasphemantibus scribis & Phariseis, turba Christum sequens ipsum clamore extollit: & in primis quædam mulier de turba deuotionis seruore accensa, in altam nõ potuit nõ prorũpere vocẽ, qua eius confiteretur incarnationẽ, sed & beatam matrẽ, beatum ventrem, & beata vbera, quibus genitus & alitus est. Quibus superaddit Christus, nec tantũ hæc beata dicenda, sed & qui verbum Dei audiunt, & illud opere complent: quibus duobus tota vitæ cœlestis perfectio constat, vt verbum Dei audiamus, & auditum faciamus.

Turbis autem concurrentibus cœpit dicere: † Generatio hæc † Matth. generatio nequã est. Signũ querit, & signum nõ dabitur ei, 12. f. nisi signum Ionæ. † Nam sicut fuit Ionæ signum Niniuitis, Mar. 8. c. ita erit filius hominis generationi isti. † Ionę. 1. a

Generatio hæc nequam Iudæorum indigna fuit signo de cœlo, de inferis autem signo digna fuit. Sicut enim Ionas à maris profundo ex ventre ceti surgens triduanus, signum fuit proximæ Niniuitarum subuersionis nisi pœniterent, ita Christus ab inferis triduanus resurgens, signum fuit Iudæis futuræ subuersionis sub Vespasiano, quia pœnitere cum Niniuitis noluerunt: ideo, vt inquit Matthæus, eorum iudices erunt.

† Regina Austri surget in iudicio cum vivis generationis † 3. Reg. huius, & condemnabit illos, quia venit à finibus terræ au- 10. a. dwe sapientiam Salomonis: & ecce plus quàm Salomõ hic. 2. Para. 9. a
† Viri Niniuitæ surgent in iudicio cum generatione hac, & † Ionę. 3. b condemnabunt illam, quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ: & ecce plus quàm Ionas hic.

Regina Austri nomine Nicaula, 3. Reg 10. dicta regina Saba, è finibus postremæ Arabiæ versus meridiem, venit Ierosolymã, auditura Salomonis sapientiam, qui solum figura Christi fuit, Christus autem veritas. Regina igitur Saba figura Ecclesiæ Salomonis sapientiam à finibus terræ audire desiderans, nec labori, nec pecunijs percipit, ita nec Ecclesiæ: de qua Psalm. 60. † A finibus 60. a.

E c terræ

terræ ad te clamavi, dum anxietur cor meum, in petra exaltaui me. Et ideo illa regina cum Niniuitis Iudæos in iudicio condemnabit, quæ mota est à figura, hi autem nequaquam, sed à veritate. Cætera Matth. 12. patent.

† Mat. 5. b. † Nemo lucernam accendit, & in abscondito ponit, neque
 Mar. 4. d. sub medio, sed supra candelabrum, ut qui ingrediuntur,
 † Mat. 6. c. lumen videant. Lucerna corporis tui est oculus tuus. † Si
 oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit:
 si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum
 erit. Vide ergo lumen, quod in te est, tenebræ sint. Si ergo
 corpus tuum totum lucidum fuerit, non habens aliquam
 partem tenebrarum, erit lucidum totum. Et sicut lucerna
 fulgoris illuminabit te.

Lucernam vocat fidem nostram verbo Dei innixam, iuxta illud: ✠ Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis. Lucernam igitur non supponit legi veteri, quæ per modium significatur, utpote quæ per præceptorum, iudiciorum, & ceremoniarum mensuram includebatur: fides autem gratiæ nequaquam. Fidem igitur nostram intra legis mensuram non includamus, sed super ecclesiæ candelabrum, quæ per totum mundum lucet: de qua Ioan. 1. ✠ Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Hoc autem deducit à corporis lucerna, quæ est oculus, hac ratione. Sicut oculus qui est corporis lucerna, est directio corporis, ita intellectus qui est animæ lucerna, & animæ directio: sed si oculus corporeus fuerit ægrotus, malè dirigit corpus: si sanus, optime. Si igitur animæ oculus sanus per fidem fuerit, quæ lux est animæ, ipsam optime dirigit: si autem ægrotus per infidelitatem & hæresim, tota anima tenebrosa erit, iuxta illud Iacobi. 2. ✠ Quicumque autem totam legem seruauerit offendat autem in vno, factus est omnium reus. In hoc autem quod dicit: sicut lucerna fulgoris illuminabit te Græca habent, *ως ὅταν ὁ λύχνος τῆ ἀετρωτῆ φωτίζῆσθαι*, id est, ut cum lucerna fulgoris te illuminat, alioquin non idem est sensus, qui talis esset: Si corpus tuum totum lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum, non aliter lucidum erit, quam

✠ Psal.
 11. 8. c.

✠ Ioan. 1. b

✠ Iacob.
 2. b.

quàm cùm lucerna fulgore te illuminat. Cætera vide Matth. 6.

Et cùm loqueretur, rogauit illum quidam Phariseus, ut pranderet apud se. Iesus autem ingressus recubuit. Phariseus autem cepit intra se reputans dicere: quare non baptizatus esset ante prandium. Et ait dominus ad illum: † Nunc vos Pharisei quod de foris est calicis & catini mundatis: quod autem intus est vestrum, plenum est rapina & iniquitate. Stulti, nōne qui fecit quod de foris est, etiam id quod de intus est, fecit. † Veruntamē quod superest, date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. † 16. q. 1. ca. Deci-

Cùm Christus tanta exprobraret Iudæis, & præcipuē Phariseis & scribis, quidam Phariseus existimans se iustiorē cæteris apud Christum ostendere, ipsum ad prandium inuitauit: cui Christus vt propius & peramplius admoneret, ipsum non renuit. Phariseus cæremōnias suas de lotionē manuum & pedum ante prandium & cœnam curiosius obseruans, quàm cætera legis præcepta, apud se Christum reputauit legis transgressorem, qui seniorum præcepta transgredereetur, vtpote qui ante prandium non esset baptizatus: vbi baptizatus, pro lotus & ablutus sumitur, nam de simplici manuum ablu-tione loquitur. Iudæi autem, vt diximus in Matthæo, frequentes erant in ablu-tionibus, Deum putantes magis exteriora, quàm interiora curare, neque vnquam manducabant, nisi prius lotis manibus. Quod autem dominus respondet Phariseo: Nunc vos Pharisei, quod de foris est, &c. vide Matth. 23.

Sed ve vobis Phariseis, qui decimatis mentā et rutam, & omne oliu, & præteritis iudicium & charitatem Dei. Hæc autem oportuit facere, & illa non omittere. † Ve vobis Phariseis, qui diligitis primas cathedras in synagogis, salutationes in foro. Ve vobis, quia estis vt monumenta que non patent, & homines ambulantes supra, nesciunt. † Matth. 23. b. Infr. 20. g.

Phariseos præcipuarum arguit virtutum, fidei, spei, & charitatis. Fidei inquam, quia fidem absque operibus Deo placere putant, qui viliora etiam accuratē decimant,

tanquam Deo placitura, opera verò misericordiæ in egenos negligunt, iustitiam in hos qui ab alijs iniuste atque iniquè, & fidem erga Deum negligunt: cum opera sine fide inania sint & mortua, secundum Dium Iacobum, quod his paucis perstringit: Hæc autem oportuit facere, & illa non omittere. Spem verò concludit, cum illos iudicium postremum non metuere dicit, nec igitur ex operibus futuram gloriâ spectare, cum dicit: præteritis iudicium: quoniam non ea quæ agunt, in Dei iudicium referunt, quorum neutrum sine altero placet. Charitatem autem Dei prætereunt, quia Deum non ex tanto affectu, ut omnia in ipsum aut eius gloriam referant, & super omnia diligant, sine quibus fides à Deo nõ probatur, quia illa oportuit facere, & hæc non omittere. Alia duo illis opponit impropria: Primum quòd primos accubitus in synagoga tanquam indigni affectant, & quis eorum primus sedeat, non qui melior aut doctior, certant. Secundum, in foro vel vico salutari appetere ab omnibus, ægregè ferre, & affici malè in nõ salutantes, & ultionè forte petentes. Superstitionè præterea illis inculcat, quia videri volunt magis docti, quàm esse, qui foris multa promittunt, doctiores magis apparere, quàm docere, multis verbis promittere, pauca operibus præstare. Ideo comparat eis sepulchris, quorum quædam pedibus calcantur, alia superbe ornata preciosa quædam promittant, utraq; autem fœtoribus plena.

Respondens autem quidam ex legisperitis, ait illi: Magister, hæc dicens etiam contumeliam nobis facis. At ille ait: Et vobis legisperitis vobis, quia oneratis homines oneribus, quæ portare non possunt, & ipsi vno digito vestro non tangitis sarcinas. † Vobis qui ædificatis monumenta prophetarum: patres autem vestri occiderunt illos. Profecto testificamini, quòd consentitis operibus patrum vestrorum: quoniam ipsi quidem occiderunt, vos autem ædificatis eorum sepulchra.

Existimans hic legisperitus Pharisæos iuste vivere, & in omnibus bene agere, & sciens legisperitos eisdem cum illis esse farinæ, non potuit non proderere suam turpitudinem, quasi conuitia aliorum sibi propria essent. Unde Christus excitat, ut non solum illa, sed etiam maiora in illum

iaciat

† Matth.
23. a.

ciat impropria. Quæ Matth. 23. explicata reperias.

Propterea & sapientia Dei dixit: † Mittam ad vos Pro- † Matth.
phetas & Apostolos, & ex illis occident & persequentur, ut 23. d.
inquiratur sanguis omnium prophetarum, qui effusus est à
constitutione mundi à generatione ista, † à sanguine Abel, † Gene.
usque ad sanguinem Zachariæ, † qui perit inter altare & 4. b.
ædem. Ita duo vobis, requiretur ab hac generatione. Væ vo- † 2. Paral.
bis legis peritis, qui tulistis clauem scientiæ, ipsi non introiistis, 24. f.
& eos qui introibant, prohibuistis.

Quæ sapientia dixit se sapientes misuram, Prophetas
& Apostolos, imò discipulos, doctores & prædicatores,
nisi Christus, qui & hoc Matth. 23. pollicitus est. Ex illis
autem quosdam, non omnes occiderunt. Ideo quia patrū
suorum peccata hæditarunt, & maiora etiam fecerunt,
quia Christum crucifixerunt, & eius Apostolos persecu-
ti sunt, & ex finibus suis abegerunt, ideo digni sunt om-
nium peccatis & pœnis præcedentium homicidarum:
quos cum nouissent malè fecisse, nihilominus illos sunt
imitati, & fortè deteriora secuti: pro quibus supremo
damnantur supplicio: qui cum doctrinam diuinæ legis si-
bi tribuerent, ne dicam vsurparent, alios autem ingre-
di prohibebant, nec ideo quod profitebantur, exer-
cebant.

Cum autem hæc ad illos diceret, cœperunt Pharisei & le-
gisperiti grauius insistere, & os eius opprimere de mul-
tis, insidiantes ei, & querentes aliquid capere de ore eius, ut
accusarent eum.

Quod autem dicit: & os eius opprimere de multis:
pro opprimere, Græci codices nunc habent ἀποστομί(αυ),
quod significat obseruare quid aliquis dicat, siue frequen-
tibus interrogationibus, ut illaquees quempiam, interro-
gare. Quomodo sensus esset: cœperunt eum Pharisei &
legisperiti obseruare, aut de multis eum captiosè inter-
rogare. Interpres noster legit ἐπιτομί(αυ). Perperam au-
tem in suo codice Rober. Stephanus ἀποστοματί(αυ) po-
suit, quod significat memoriter dicere. Sed quid hoc ad
rem? quoniam implicabant verba vnus post alium, an-
possent illum in quendam errorem, vel quid reprehen-
sione dignum inducere.